

**Media osana lasten leikkejä vanhempien näkökulmasta
tarkasteltuna**

Tiina Paija

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma / proseminarityö
Kevätlukukausi 2018
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Paija, Tiina. 2018. Media osana lasten leikkejä vanhempien näkökulmasta tarkasteltuna. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma / proseminarityö. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. 40 sivua.

Tässä proseminarityössä olen tutkinut median näkymistä lasten leikeissä vanhempien näkökulmasta. Tarkoituksena on ollut saada selville, mitä asioita lapset tuovat tänä päivänä leikeissään esille ja kuinka media ja erilaiset laitteet ja pelit ovat saattaneet vaikuttaa lasten leikkeihin. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt kysymyksiä teemahaastattelun muodossa, jotka ovat kohdistuneet vanhemmille. Tänä päivänä lasten leikeissä näkyy muuttunut maailma. Mediasta on tullut suuri osa ihmisten elämää ja jo pienetkin lapsen käyttävät kaikenlaisia älylaitteita. Media vääristää nykyään paljon lastenkin ajatusmaailmaa. Mutta media voi luoda myös uusia ulottuvuuksia leikkiin ja oppimiseen. Se mitä televisiossa ja internetissä nähdään, näkyy myös tänä päivänä lasten leikeissä ja puheissa. (Karimäki, 2008, 41)

Aihe on mielestäni hyvin ajankohtainen, sillä myös varhaiskasvatussuunnitelmassa käsitellään mediaa ja muutenkin median käyttö on hyvin paljon yleistynyt sitten viimevuosien. Omaa lapsuutta ajatellen, lelut olivat tavallisia nukkeja ja nukkekoti oli isoisan tekemä. Lastenohjelmia katsottiin televisiosta, mutta mitään tietokoneita ja muita laitteita ei ollut varhaislapsuudessa. Ja vaatteet ostettiin sen mukaan mitä tarvitaan. Aika muuttuu, lapsuus muuttuu.

Asiasanat: leikki, media, varhaiskasvatus, mediaympäristö

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	LEIKKI JA MEDIA	6
	2.1 Leikki, mitä se on?	6
	2.2 Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia	9
	2.3 Mitä media on ja miten se on osana varhaiskasvatusta	10
	2.1 TV pienten lasten arjessa.....	12
	2.2 Lasten internetin käyttö ja mediakasvatus kotiympäristössä	14
	2.3 Lasten median käyttö, mediaympäristö ja muutokset	17
	2.4 Lapsi ja interaktiivinen media.....	20
	2.5 Lapset ja median vaikutus aggressiivisuuteen.....	22
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
	4.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	26
	4.2 Tutkimukseen osallistujat / Tutkittavat.....	26
	4.3 Aineiston keruu.....	27
	4.4 Aineiston analyysi	28
	4.5 Eettiset ratkaisut.....	32
5	TULOKSET	33
6	POHDINTA	34
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Valitsin tutkimuksen kohteeksi lasten leikin ja erityisesti median näkymisen lasten leikeissä. Leikillä on suuri merkitys lasten elämässä. Kalliala (2013, 94) totesi, että oli kulttuuri mikä tahansa, leikki on osa lasten elämää. Lapset jopa oppivat leikkimisen taidon ennen kuin edes puhuvat. (Kalliala, 2013, 94)

Helenius ja Korhonen (2016, 68) toteavat, että varhaiskasvatuksessa käytännön tueksi tarvitaan tutkittua tietoa. Tämän tiedon avulla voidaan ohjata lapsia niin kotona kuin myös esimerkiksi päiväkodeissa. Tutkimuksen aineistoa saadaan esimerkiksi lasten parissa työskentelevien kokemuksista. Tämä sitten auttaa viemään eteenpäin toiminnan kehittymistä. Kuten Helenius & Korhonen (2016, 68-77) toteavat, on leikki sekä toimintaa että kohde teoreettiselle tutkimukselle.

Teoria on tärkeä asia oppimisen kannalta, sillä sen avulla voidaan omaksua eräänlaisia tavoitteiden rakentamisen suuntaviivoja, toisin kuin yksittäisillä tiedoilla joista ei sillä tavoin ole hyötyä kuin teoriasta. Lapsille ensimmäisen "leikkimaailman" järjestävät heidän omat vanhempansa. Vanhempien lisäksi lasten ensimmäisiin vuosiin vaikuttavat myös muut aikuiset heidän elämässään kuten esimerkiksi päiväkodin henkilökunta. Helenius & Korhonen (2016, 68-77) sanovat leikin olevan silta, joka ensin muodostuu ulkoa sisälle ja vasta sen jälkeen sisältä sillaksi ulospäin.

Leikki on osa lasten elämää sekä kodissa että hoitopaikassa. Olen työskennellyt sijaisena päiväkodeissa ja ryhmäperhepäiväkodissa. Lapsilla on ollut sekä vapaata leikkiä että sellaista leikkiä jota aikuiset ovat jollain tavalla ohjanneet. Leikki on ajankohtainen asia minulle myös siten, että veljeni tytär, joka täyttää kesäkuussa kaksi vuotta, on usein kyläilemässä. Hänen kasvua ja leikkejä on tullut seurattua ja osallistuttua hänen leikkeihinsä. Leikkihän merkitsee paljon myös lapsen kehityksen kannalta. Leikistä on paljon hyötyä lapsen sosiaaliselle, emotionaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. Leikin avulla lapset tutustuvat muihin ja oppivat tulemaan toimeen keskenään. He oppivat myös käsittelemään tunteitaan. (Helenius & Lummelahhti, 2013)

Ruoppila (2013, 9-11) joka on kehityspsykologian professori, oli kirjoittanut leikin käsikirjaan saatesanat. Näissä sanoissaan hän toi esille sen, että tämän päivän leikkikulttuurikin on muuttunut ja muun muassa tietokonepelit ovat osallisina. Pelejä alkavat pelaamaan jo pienetkin lapset, jos he pääsevät näiden pelien ääreen. Ei ole enää mitenkään mahdotonta, etteikö jopa kaksi vuotias lapsi osaisi pelata jotain tietokonepeliä. Ruoppila (2013, 9-11) mainitsi, että lapsi oppii nopeasti mallista. Tämän olen itsekin huomannut, kun lapsi katselee aikuisten tekemisiä, hän tekee kohta itse samoin. Jos muutama vuosi sitten vielä itse asiaa hämmästelinkin, niin nyt olen itsekin nähnyt, miten lapset oppivat käyttämään erilaisia laitteita, kun näkevät ensin aikuisten niitä käyttävänä.

Suonisen (2015, 182) sanoin, lapsen huomion vangitsee tietokone ja Mantere ja Raudaskoski (2015, 205) ovat sanoneet, että taasen vanhempien huomion vie matkapuhelin. Media tuntuu alkavan vallata maailmaa ja näkymään entistä vahvemmin myös lapsiperheissä. Se vaikuttaa myös vuorovaikutukseen lasten ja vanhempien välillä. (Lahikainen, 2015, 15) Medialaitteiden lisääntynyt käyttö myös lasten kohdalla on yleistynyt, mainitsi Suoninen (2015, 182) joten tutkimusaiheeni on siinäkin mielessä hyvin ajankohtainen.

2 LEIKKI JA MEDIA

2.1 Leikki, mitä se on?

Kalliala (2013, 93-103) tekstissään käsitteli sitä, mitä leikki sitten on ja tuo esille sen asian, että jo ennen kuin lapset oppivat puhumaan, he oppivat leikkimään. Aikuiset taasen eivät välttämättä osaa leikkiä tai kokevat olevansa leikkijöinä huonoja. Kuitenkin leikistä osataan puhua. Leikkiä ei voi kuitenkaan määritellä tiiviisti ja se tuo tutkijoille ongelmia.

Kalliala (2013, 93-103) kertoi tekstissään, että on hyvä pohtia sitä asiaa, miten voisi tunnistaa leikin olevan leikkiä. Samalla hän esitteli ranskalaistaustaisen Roger Caillosin, joka on sosiologi ja joka on määritellyt leikkiä seuraavanlaisesti: leikki on vapaaehtoista toimintaa ja se erottuu tavallisesta elämästä. Leikki on myöskin sekä ennakoimatonta että myös tuottamatonta ja siinä voi korostua kuvitteellisuus tai säännönmukaisuus. Leikki on sellainen asia johon ei ketään lasta ei voi pakottaa koska silloin siitä puuttuu joitain olennaisia asioita, jos lapsi ei vapaaehtoisesti leiki. Kun leikki on spontaani, se vie mukanaan ja tuo sekä ilon että riemun tunteita. Jos lapsi ei haluaisi leikkiä mutta hänet pakotetaan siihen, tulee siitä pakkopullaa kuten Kalliala (2013, 93-103) sanoo.

Leikeissä on mukana mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä. Lapsi myös oppii asioita, kun hän leikkii. Leikki voi olla ohjattua leikkiä mutta siitä pitää tehdä mielekästä, jotta lapset lähtevät siihen mukaan ja siten lapsia voidaan myös opettaa leikin avulla, kun siitä tehdään mielenkiintoista. Kalliala (2013, 95) kieltääkin kasvattajia kysymästä joka kerta, "mitä lapsi tästä oppii?" kun näkevät leikkivän lapsen.

Helenius (2004, 14-23) on tekstissään käsitellyt leikin alkua. Aina ei ehkä tule ajateltua, että leikkihän alkaa jo vauva-aikana, kun äiti ja vauva saavat katsekontaktin. Äiti ja isä loruilevat ja ottavat vauvaa syliin, koskettelevat ja kutitteleva. Näitä kaikkia ei ehkä heti tule kaikkien miellettyä leikiksi, mutta kun Helenius (2004, 14-23) avaa asiaa tekstissään, saamme selville, että leikki tosiaan alkaa

jo näillä toimilla, kun lapsen ja vanhemman välille syntyy vuorovaikutus. Vanhemmat ovat siis lapsen ensimmäisiä leikkikavereita. Kun lapsi kasvaa, hän alkaa leikkiä itsekseenkin sekä saattaa seurata mitä vanhemmat tekevät ja toimivat leikeissäänkin niin.

Esimerkiksi veljeni lapsi seuraa, kun aikuisilla on kädessään älypuhelin. Lapsi haluaisi itsekkin leikkiä puhelimella tai ottaa leikkipuhelimen ja leikkii että puhuisi jonkun kanssa tai näppäilisi puhelinta. Helenius (2004, 14-23) toi myöskin tekstissään esille, että tästä lasten tavasta jäljitellä aikuisia, on alettu enemmän kiinnittämään huomiota, ja on huomattu, että se vaikuttaa lapsen oppimiseen.

Silloin kun on tilanne, jossa on useampia lapsia samassa paikassa, moni lapsi hakeutuu toistensa seuraan ja alkavat yhdessä toimia. Askartelut, piirtäminen ja maalaaminen saattavat olla sellaisia asioita jotka eniten kiinnostavat tyttöjä. Leikit ja pelit ovat kuitenkin useammille lapsille mielekkäintä tekemistä silloin kun he saavat itse päättää eikä aikuisia ole ohjeistamassa heitä. Pojat ovat useimmiten sellaisia joita kiinnostaa leikkiä esimerkiksi pikkuautoilla ja riehumisleikitkin ovat paljolti poikien juttua. Tytöt taas useimmiten tykkäävät erilaisista roolileikeistä. (Marjanen, Ahonen, Majoinen, 2013, 47-71)

Marjanen ym. (2013, 47-71) mainitsivat tekstissään myös, että pelitilanne saatetaan sekoittaa leikkitilanteeseen, koska niiden raja voi olla hämärä ja pelitilanteessa voi olla samanlaisia merkkejä kuin leikkitilanteessa. Marjanen ym. (2013, 47-71) esittelivät myös Hännikäisen tutkimusta, jossa lapset olivat erilaisia pelinappuloita tai pelivälineet saivat lasten toimesta erilaisen merkityksen. Hännikäinen oli myös luokitellut pelitilanteista sääntöleikkejä, joissa oli kolme erilaista sääntöä. Näitä sääntöjä olivat pelit ja leikit suoritetaan loppuun asti, ne jotka voittavat, jäävät kannustamaan vielä pelitilanteessa olevia ja kolmas sääntö oli, että peleissä pitää olla reilu meininki.

Jantunen (2011, 131-139) mainitsee, että todellinen maailma täytyy osata tarjota lapselle niin kauniina ja kiehtovana, jotta "virtuaalitodellisuus" jää sen varjoon. Sadut ja mielikuviutus ovat niitä asioita jotka Jantusen (2011, 131-139) mu-

kaan saavat todellisen maailman avautumaan lapselle. Lapsi myös löytää helpommin paikkansa, kun hän oppii leikkimään ja varhaiskasvattajan pitää oppia olemaan läsnä ihan aidosti, toteaa Jantunen (2011, 131-139).

Jantunen (2011, 131-139) mainitsee myös, että luontaisia toimintatapoja lapsille ovat tutkiminen, liikkuminen sekä leikkiminen ja taiteellisesti kokea ja ilmaista itseään. Toiminnoista leikki on asia joka parhaiten vastaa lapsella niin fyysisiä kuin sosiaalisia ja psyykkisiäkin tarpeita. Leikki ja erilaisten fantasioiden luominen on Jantunen (2011, 131-139) mukaan lapsilla sisäsyntyistä. Leikki antaa lapselle mahdollisuuden kokea erilaisia tunteita ja hän siten myös oppii käsittelemään tunteitaan. Leikin myötä lapsi myös oppii erilaisia taitoja ja kun lapset leikkivät yhdessä, he omaksuvat erilaisia rooleja. (Jantunen, 2011, 131-139)

Hintikka (2011, 145-165) kuvaa leikin tavaksi jolla lapset elävät, oppivat ja kasvavat. Kun lapsi leikkii, hän samalla omaksuu asioita, sillä tavalla että ne myös opettavat häntä. Leikki saa lapsen oppimaan yhteistyötaitoja, taitoa ilmaista omia tunteitaan, keskittymistä ja itsehillintää sekä kieltä että myös ajattelua. Oikeaan osaamiseen verrattuna leikissä osaaminen saa myös lapsen itsetunnon vahvistumaan. Kun lapsi saa leikkiä omaehtoisesti, se myös vahvistaa lapsen tunnetta onnistua. Tämä taas saa lapsen kehityksen ja oppimisen etenemään entisestään, sanoo Hintikka (2011, 145-165). Hän tuo esille tekstissään myös sen asian, että leikki ei aina löydy mitenkään nopeasti vaan lapsilla on hetkiä, kun he vain oleilevat ja vaeltelevat ennen kuin aloittavat mitään leikkiä.

Hintikka (2004, 8) on myös kuvannut leikin olevan juhlaa ja lapsen elämää. Hän myös muistuttaa, että aikuisten olisi hyvä ottaa omassakin arjessa huomioon lasten leikit. Hintikan (2004, 8-32) mukaan aikuisen on mentävä mukaan lapsen maailmaan, jotta voisi saada yhteyden lapseen, koska kun lapsi on syvällä mielikuvitusleikeissään, hän ei välttämättä näe eikä kuule mitään. Lapset myös saattavat keksiä mielikuvituskavereita itselleen. Jotkut yksinäiset lapset saattavat saada mielikuvituskaverista apua. Mielikuvituskaveri voi korvata oikean kaverin joka lapselta puuttuu, tai voi auttaa vaikeiden asioiden käsittelyssä. Hintikka (2004, 8-32) mainitsi tekstissään myös, että aikuisen ja lapsen välillä voi mieliku-

vituksen tuottama kaveri toimia siltana. Aikuinen voi käyttää mielikuvituskaveria apuna ja kysyä lapselta esimerkiksi, miten tämä kaveri nyt tässä tilanteessa toimisi. Hintikka (2004, 8-32) myös muistuttaa, ettei aikuisten tarvitse pelätä näitä mielikuvituskavereita koska lapset kyllä tietävät, että nämä kaverit eivät ole todellisia.

2.2 Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia

Pulli (2017, 11-12) käsitteli tekstissään tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Hän piti jopa hienona asiana sitä, että niin leikeissä, liikkumisessa ja taiteessa kuin myös tutkimuksessa käytetään digitaalista dokumentointia. Koko ajan arkiinkin alkaa teknistyä eikä siltä voi välttyä. Pulli (2017, 11-12) toikin esille hyviä puoli joita tämä teknistyminen tuo. Oikealla tavalla käytettynä tekniset laitteet voivat tuoda mahdollisuuden nähdä uudenlaista maailmaa ja medialaitteet voivat auttaa sekä toiminnallisuuden, että liikunnallisuuden suhteen. Pulli (2017, 11) kuitenkin myös muistutti, että tabletit sekä muut välineet eivät sovi ainoiksi leluiksi ja välineiksi ja niidenkin kanssa on syytä muistaa sanonta, ”hyvä renki mutta huono isäntä”.

Ahonen (2017, 56-59) avaa tieto- ja viestintäteknologian osaaminen lisäksi enemmän myös monilukutaitoa. Monilukutaito on kokonaisuus, johon sisältyy tietoja ja taitoja sekä arvoja, asenteita ja tahtoa. Tämä kokonaisuus antaa mahdollisuuden ymmärtää ja tuottaa erilaisia viestejä. Perustana tälle on laaja tekstikäsitys. Kirjoitetun tekstin lisäksi voi olla muitakin muotoja kuten puhuttu muoto sekä digitaalinen tai audiovisuaalinen muoto. Ahonen (2017, 56-59) mainitsi myös, että monilukutaitoon kuuluu peruslukutaidon lisäksi kuvanlukutaito ja medialukutaito sekä numeerinen lukutaito.

Ahonen (2017, 56-59) myös huomauttaa, että vaikka monilukutaito voi olla sellainen teema, jota on hyvin vaikea ottaa haltuun, on sillä suuri vaikutus muihin osaamisen osa-alueisiin koska se on uuden varhaiskasvatussuunnitelman keskeisiä asioita. Ahonen (2017, 56-59) myös mainitsee, että tarkoitus on mahdol-

listaa lasten kykyä monipuolisempaan viestintään ja myöskin tulkitsemaan viestejä joita on tuotettu erilaisin tavoin. Osaksi monilukutaidolla on tarkoitus oppia kykyä tiedon etsintään erilaisten tekstien avulla. Tämä antaa lapselle mahdollisuuden olla osallisena yhteisössä sekä lisää lasten kulttuurillista ymmärrystä. (Ahonen 2017, 56-59)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa korostetaan tieto- ja viestintäteknologian merkitystä. Ahonen (2017, 56-59) mainitsee, että tällä hetkellä asia on sekä ”vihattu että rakastettu muutos”. Tämä koetaan toisaalta sellaisena muutoksena joka tuo laajoja mahdollisuuksia, mutta toisaalta sitä vastustetaan. Vastustuksen kannalta vedotaan useimmiten siihen, että lapsilla on jo muutenkin liikaa ruutujen ääressä oloa ja niin sanottua ”vanhanajan lapsuuden elämistä” ei lapsille enää mahdollisteta.

Tänä päivänä on tullut itsekkin huomattua, miten jo pienet lapset osaavat käyttää erilaisia laitteita. Olin muutama vuosi sitten hyvin ihmeissäni, kun tuttavien 2-3 vuotiaat lapset osasivat pelata tableteilla pelejä. Mutta olen myös havainnut, miten puolitoistavuotias lapsi kiinnittää huomiota, kun aikuisilla on puhelimet. Etenkin kun joku katsoo puhelimen kautta You tube videoita, on lapsi heti itsekkin roikkumassa paidan helmassa ja haluaa nähdä. Erityisen mielenkiintoinen ja toisaalta huvittavan oloinen tapaus oli, kun taapero tulee puhelin korvalla ja kalenteri kädessä. Lapsi on seurannut aikuisia ja ottaa mallia.

2.3 Mitä media on ja miten se on osana varhaiskasvatusta

Media on määritelty sekä viestinnän välineeksi, että myöskin viestinnän sisällöksi. Välineitä medialle ovat televisiot ja matkapuhelimet, kirjat ja radiot. Sisällöt ovat muun muassa tekstiviestit, mainokset, mainos- ja uutiskuvat sekä uutiset. Tänä päivänä on medially hyvin näkyvä rooli osana lasten elämää. Media- kasvatuksesta on tullut osa varhaiskasvatusta. Sillä on tarkoituksena kehittää lasten valmiuksia elää tässä nykypäivän mediakulttuurissa. Tarkoitus on myös saada lapset ymmärtämään omia mediasuhteita ja myöskin edistää lasten osallisuutta sekä hyvinvointia. Lapsen ikä sekä yksilöllinen kehitysvaihe katsotaan

lähtökohdaksi ja pohjana mediakasvatukselle on elämyksellinen ja kokemuksellinen, sekä leikillinen oppiminen. Tämä taasen tukee sitä, että lapsi voi yhteisössä toimia aktiivisesti ja myöskin edesauttaa sitä, että osallisuuden tunne syntyy. (Stakes ja opetusministeriön mediamuffinssi-hanke, 2008, 6-14)

Mediakasvatukselle on myös määritetty neljä näkökulmaa, joiden avulla voidaan sitä tarkastella. Näitä ovat ilmaisullinen näkökulma, joka painottuu taidekasvatukseen ja siinä keskitytään niin median sisältöihin kuin omaan tuottamiseen. Toinen näkökulma on teknologiakasvatuksellinen. Siinä kasvatustyössä hyödynnetään esimerkiksi tietotekniikkaa ja teknisten välineiden käyttöä. Kolmas näkökulma painottuu yhteiskunta- ja kulttuurikriittiseksi. Tässä taas pohditaan muun muassa median taustoja sekä rakenteita. Neljännessä näkökulmassa esille tulee se, että lapsia pitää myöskin suojella medialta sen haitallisten vaikutusten osalta. Jotta lasten hyvinvointi tulee tarpeeksi huomioitua mediakasvatuksessa, pitää jokaista näistä neljästä näkökulmasta myöskin käyttää. (Stakes ja opetusministeriön mediamuffinssi-hanke, 2008, 7)

Myös itse kasvattajan on tärkeä osata hahmottaa oma roolinsa kasvattajana, sekä mitä periaatteita ja vaatimuksia kasvattajan tehtävään kuuluu. Nämä ovat tärkeitä edellytyksiä myös silloin kun toimii mediakasvattajana. Kun toimii mediakasvattajana, saa samalla kehitettyä omia mediataitojaan, mutta on myös tärkeätä itse osata suhtautua sekä tutkivasti että myöskin kriittisesti mediaan. Kasvattajan pitää osata antaa lapsille mallia siitä, mitä median käyttö on ja olla itsenkin kiinnostunut lasten mediamaailmasta. Myöskin on tärkeätä huolehtia siitä, että lasten mediaympäristö on turvallinen ja lapset saavat mediasta hyödyllisiä kokemuksia. Aikuisen on siis itse oltava perillä mediaan liittyvistä asioista, jotta hän voi niitä järkevästi opettaa lapsille. Aikuisen on myös seurattava lasten median käyttöä, mutta myöskin annettava lapsille mahdollisuus rauhalliseen median katseluun ja kuunteluun. Myöskään median käyttöön lasta ei voi pakottaa, sekin on muistettava. (Stakes ja Opetusministeriön mediamuffinssi-hanke, 2008, 14-15)

Tietokoneiden ja puhelinten lisäksi lasta voi opettaa median maailmaan muun muassa lehtien, kirjojen, musiikin, pelien ja medialelujen kautta. (Stakes

ym. 2008, 12-15) Mediakasvatuksesta on myös suunniteltu eräänlainen polku, jolla mediakasvattaja pääsee ainakin alkuun mediakasvatuksen ja medialukutaidon opettamisen suhteen. Lapsille jotka kuuluvat ikäluokkaan kolmesta kuusivuotiaisiin, tavoitteiksi on mainittu pikkuhiljaa tutustuminen mediavälineisiin ja sisältöihin. On myös tärkeätä opetella erottamaan, mikä mediassa on faktaa ja mikä taas fiktiota. Myöskin median kerrontamuotojen ymmärtäminen on tärkeätä.

On tärkeätä, että lapsi oppii erottamaan mitkä ovat mainoksia ja ilmoituksia sekä mikä taas on uutisia muusta mediakerronnasta. Lapset voivat myös opetella ottamaan digikuvia ja tuottamaan ääniä tai musiikkia sekä vaikkapa piirtämään sarjakuvia. (Karlsson, 2008, 31-38) Itse joskus mietin Salattuja elämiä, jossa välillä jo tapahtuu mitä erikoisempia asioita. Jos lapsi näkee tästä sarjasta jonkun erikoisemman jakson, miten hän siihen suhtautuu? Selittävätkö vanhemmat, mikä on totta ja mikä fiktiota? Ymmärtääkö lapsi?

2.1 TV pienten lasten arjessa

Valkonen, Pennonen & Lahikainen (2005, 54-91) käsittelivät televisiota osana pienten lasten arkea. Pohjana heidän tekstillään oli Suomen Akatemia toteuttama hanke: "Lasten hyvinvointi ja media kulttuurisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa" ja siihen kerätty tutkimusaineisto. (Valkonen, Pennonen & Lahikainen, 2005, 54)

Lapset ja vanhemmat olivat kyseiseen tutkimukseen valittu ihan umpimähkään ja haastattelut toteutettiin vuoden 2003 keväällä. Artikkelissa, joka pohjautui tutkimukseen, keskityttiin käsittelemään sitä, miten pitäisi puhua lasten mediasuhteesta ja mitä mahdollisuuksia mutta myös uhkia tähän mediasuhteeseen sitten liittyy. Valkonen ym. (2005, 54-91) mainitsivat myös, että katselun säätely ja kokemukset sekä keinot joita television katselu välittää, olivat tarkastelun kohteena. He myös mainitsivat, että televisiotutkimuksissa ei oikeastaan kartoiteta lasten emotionaalisia reaktioita, joista esimerkkinä mainittiin pelko. Valkonen ym. (2005, 54-91) toki mainitsevat asian olevan kyllä ihan ymmärrettävää, koska

lapsilta tiedon kerääminen ei ole kovinkaan helppoa ja yksinkertaista. Tämä vaatii myös tutkijalta osata haastella lapsia, että myöskin taitoa kohdata lapsi siten, että tämä on tutkimustietoa tuottava.

Valkonen ym. (2005, 54-91) kertoivat, että se miten lasten kotioloissa on mediaa saatavilla, vaikuttavat siihen, miten paljon lapset katselevat televisiota ja miten sitä säädellään. Valkosen ym. (2005, 54-91) esittelemään tutkimukseen kuuluneista oli jokaisen kotona televisio ja jopa kuudellakymmenellä prosentilla oli useampikin televisio. Vanhempien tehtäväksi toki kuuluisi valvoa, miten paljon heidän lapsensa käyttävät televisiota, mutta se ei aina ole mahdollista ja mitä useampi televisio, sitä vaikeampaa se on. Valkonen ym. (2005, 54-91) toivat esille myös sen, että kuvamedia herättää tunnereaktioita ja sen laatuun vaikuttaa, sekä lapsen omat mediatiedot ja -taidot, että myöskin tilannetekijät kuten seura ja ajankohta. Seuraukset, joita television katselusta tulee, voivat olla joko myönteisiä tai sitten kielteisiä. Tekstissä mainittiin myös, että televisiota voidaan pitää "lastenvahtina" kun vanhemmilla on kiirettä. (Valkonen ym. 2005, 54-91)

Tutkimuksessa oli tulokseksi television katseluun liittyen saatu, että lasten television katselun määrää rajoittaa 93 prosenttia, ohjelmien sisältöä 98 prosenttia ja katsomisen ajankohtaa 86 prosenttia vanhemmista. Myöskin neljä viidestä vanhemmasta vastasi tutkimuksessa rajoittavansa kaikkia edellä mainittuja asioita. Lasten vastausten joukossa tuli myös sellaisia, joissa oli ristiriitaa vanhempien antamien vastausten kanssa. Se että lapset tai vanhemmat haluaisivat antaa väärää tietoa, ei välttämättä ole niin, vaan television katseluun liittyvä kontrollointi voi lasten näkökulmasta olla erilaista kuin vanhempien. (Valkonen ym. 2005, 54-91)

Tutkittavissa, ne perheet joissa oli viisivuotiaita lapsia, käyttivät lapset television katseluun noin 1,4 tuntia. Vähimmäismäärä oli kolmekymmentäkuusi minuuttia ja enimmäismäärä neljä pilkku kaksi tuntia. Lisäksi voi olla passiivista television katselua jolloin televisio on taustalla auki, kun lapsi esimerkiksi leikkiä huoneessa jotain. Valkonen ym. (2005, 54-91) mainitsevat myös, että televisiossa tulleet ohjelmat voivat siirtyä lasten leikkeihin ja lapset muokkaavat näitä asioita omiin leikkeihinsä sopiviksi. Media lasten leikeissä voi vaikuttaa myös niin, että

jotkut lapset otetaan mukaan leikkeihin tai jätetään syrjään. Tässä syynä voi olla, että mukaan pääsee, jos katsoo jotain tiettyä ohjelmaa tai jos on leluja jotka liittyvät ohjelmiin. Jos näitä edellytyksiä ei ole, voidaan sellaiset lapset sulkea leikin ulkopuolelle. (Valkonen ym. 2005, 87)

Lapset voivat myös ottaa televisiossa näkemiään ”taistelukohtauksia” osaksi leikkejään. Niitä voidaan muokata osaksi yhteistä leikkiä tai ne voivat olla yhteydessä lapsen mielikuvitukseen. Tässäkin tapauksessa voi tulla sekä myönteisiä, että kielteisiä vaikutuksia. Esimerkkinä Valkonen ym. (2005, 54-91) mainitsivat, että jos jotain taistelutapoja käytetään ristiriitatilanteissa asian ratkaisuun, on silloin median vaikutus ollut lasten toimintaan kielteistä. Television tuoma media voi olla lapsen mielikuvituksen innoittaja ja tuoda leikkeihin uutta sisältöä. Se voi edistää lapsen sosiaalista oppimista, mutta suunta voi olla sekä hyvään, että pahaan.

Valkonen ym. (2005, 54-91) mainitsivat vielä lopussa, että tutkimukset ovat kertoneet lapselle television olevan kyllä mieluinen kumppani mutta ei se lasten mielestä ole sitä kaikkein mieluisinta katsoa vain televisiota. Lapset ovat ahkeria käyttämään mediaa, mutta se ei kyllä varmaankaan riitä ainoaksi sisällöksi elämässä. Väkivalta ja kuolema ovat tulleet esille, että ne jäävät lasten mieleen ja lapset puhuvat niistä. Median ja lasten välistä suhdetta (Valkonen ym. 2005, 54-91) kuvaavat monimuotoiseksi vuoropuheluksi, jota voi ymmärtää, jos antaa lapsille mahdollisuuden kertoa televisiokokemuksistaan. Jos aikuiset vain viitsivät keskittyä kuuntelemaan, lapset kyllä kertovat. (Valkonen ym. 2005, 91)

2.2 Lasten internetin käyttö ja mediakasvatus kotiympäristössä

”Lapset netissä” – julkaisussa Happo (2013, 25-36) käsitteli vuonna 2012 tehtyä lapsiperheiden mediakyselyä liittyen lasten internetin käyttöön sekä mediakasvatukseen kotiympäristössä. Happo (2013, 25-36) myös mainitsi, että lasten internetin käytöstä kerätyissä tiedoissa on vähäisemmälle jääneet ihan pienet lapset

ja myös kodeissa tapahtuvasta mediakasvatuksesta kaivataan lisää tutkimustietoa. Tämä Hapon (2013, 25-36) käsittelemä kysely on Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU:n toteuttama 0-12 vuotiaiden lasten vanhemmille suunnattu kysely, jossa haluttiin tietoa lasten median käytöstä, mediakasvatuksen toteuttamisesta perheissä ja mitä vaikutuksia vanhemmat ovat huomanneet mediallyalla olevan lapsiinsa.

Happo (2013, 25-36) selvensi kyselyn kysymysten koskeneen televisio-ohjelmia ja elokuvia sekä kännykkää, digitaalisia pelejä ja internettiä. Kyselyssä haluttiin myös selvittää kotona lasten käytössä olevat mediavälineet ja ketkä ovat ne joiden kanssa lapsia haluaa mieluiten käyttää mediaa ja keiden kanssa hän niitä useimmin käyttää. Lisäksi haluttiin tietoa, mitä internettiä ja puhelinta käyttävä lapsi tarkalleen niillä tekee. Television ja elokuvien kohdalla haluttiin myös selvittää, mitkä olivat lasten suosikkeja, samoin internetin ja pelien osalta.

Kysely oli jaettu ikäryhmiin, joista omaa tutkimustani ajatellen syvemmin tutustun kohtiin jotka käsittelevät 0-3 vuotiaita ja 4-6 vuotiaita. Happo (2013, 25-36) mainitsi, että puolet tutkimuksen lapsista oli tyttöjä ja puolet poikia. Vastajista 93 prosenttia oli äitejä, ja suurin piirtein puolet kyselyyn vastanneista vanhemmista olivat 30-39 vuotiaita. Lapsen ikä ja sukupuoli olivat tärkeitä asioita tätä kyselytutkimusta tehdessä.

Kyselyyn vastanneista, Happo (2013, 25-36) kertoi lähes kaikilla eli noin 99 prosentilla olleen kotona tietokone ja internet yhteys. 0-3 vuotiailla lapsilla kahdellakymmenelläyhdeksällä prosentilla oli kodin tietokone käytössä ja 4-6 vuotiailla 66 prosentilla. Harvalla tosin oli omassa huoneessa kone, nuoremmalla ryhmällä vain prosentilla ja 4-6 vuotiailla oli viidellä prosentilla. Oma kännykkä oli 0-3 vuotiaista prosentilla ja 4-6 vuotiaista kolmellatoista prosentilla. Internettiin kohdistuvassa kyselyssä eivät vanhemmat olleet huomioineet sitä, että puhelimessa oli internet yhteys, mainitsi Happo (2013, 25-36).

Internetin käyttäjiä 0-3 vuotiaissa lapsissa on yhdeksäntoista prosenttia ja 4-6 vuotiaissa lapsissa jo viisikymmentäkahdeksan prosenttia. Vain aikuisten seurassa internettiä 0-3 vuotiaista käyttää kuusikymmentäseitsemän prosenttia

ja 4-6 vuotiaista neljäkymmentäyksi prosenttia. Yleensä internettiä käytetään äidin tai isän kanssa. Yksin internettiä 0-3 vuotiaista joskus käyttää joka viides ja 4-6 vuotiaista neljäkymmentäprosenttia. 0-6 vuotiaiden lasten vanhemmista moni tietää erittäin hyvin tai melko hyvin, mitä lapset internetissä tekevät. Ja toki tarvitsevat vielä apua internetin käyttöön vanhemmilta. (Happo, 2013, 25-36)

Kyselyssä selvisi You tube - sivuston olevan lasten kaikista suosimin sivu internetissä. Lisäksi kysyttiin lasten kuuluvuutta johonkin peliyhteisöön joista 4-6 vuotiaista kuului kolme prosenttia ja nuoremmista ei yksikään. Pienet lapset käyttivät internettiä yleensä videoklippien, elokuvien ja televisio-ohjelmien katseluun sekä pelien pelaamiseen. Perheissä myös säädeltiin internetin käyttöä ja 0-3 vuotiaiden kohdalla säännöt olivat: kenen kanssa internettiä saa käyttää (puolella), kuinka paljon päivän aikana saa käyttää (40 %) ja tietyillä sivuilla ei saa vierailta (32%). 4-6 vuotiaiden kohdalla säännöt olivat: kuinka paljon internettiä saa päivän aikana käyttää (81 prosentilla), kenen kanssa saa käyttää (62 prosentilla) ja tietyillä sivuilla ei saa vierailta (49 prosentilla). (Happo, 2013, 25-36)

Lasten mediakäytöstä keskustelivat vanhemmat lastensa kanssa 4-6 vuotiaiden ryhmässä viikoittain noin viidennes ja nuorempien kymmenes, kertoi Happo (2013, 25-36). Vanhemmilta sitten vielä pyydettiin, että he kertoisivat, mitä havaintoja ovat tehneet liittyen lasten median käyttöön. Yleisempiä olivat, että lapsi oppii uusia asioita tai taitoja, lapsi saa kimmokkeita omaehtoiseen tekemiseen kuten esimerkiksi piirtäminen ja sitten lapsi alkoi haluta jotain tuotteita ostettavan, joita median kautta oli nähnyt. Happo (2013, 25-36) kertoi myös, että näiden jälkeen seuraavaksi yleisempiä havaintoja olivat, että median käytön rajoittamisesta tuli lapsen kanssa ristiriitaa, media vaikutti lapsen leikkiin esim. leikeissä ilmeni mediassa nähtyjä hahmoja ja jokin mediassa sai lapsen pelästymään.

Internet on tänä päivänä jo alle kouluikäisten 0-6 vuotiaiden lasten elämässä mukana. Pääasiassa näin pienet lapset käyttävät internettiä vanhempien kanssa. Siellä pelataan tai katsellaan videoita. Lapsi saa sieltä vaikutteita, osa hyviä ja osa huonoja. Jossain vaiheessa ne näkyvät lasten elämässä, joko leikeissä

tai käytöksessä. Tutkimukseen osallistuneista vanhemmista moni oli sitä mieltä, että turvallisen netin käytön opastaminen kuuluisi päiväkotiin. Mutta moni myös ymmärsi, että heidän itse kuuluu opastaa lapsiaan turvalliseen netin käyttöön (Happo, 2013, 25-36).

2.3 Lasten median käyttö, mediaympäristö ja muutokset

Suoninen (2014, 6-8) käsitteli tekstissään lasten mediabarometriä, joka oli tehty vuonna 2013 ja kohderyhmässä olivat 0-8 vuotiaat lapset. Tämä kuuluu osaksi vuosittain tehtävää lasten mediabarometri- tutkimusta, jossa tarkastellaan, miten pienten lasten median käyttö muuttuu kolmessa vuodessa.

Tähän tutkimukseen aineisto oli kerätty postitse lähetetyin kyselyin ja kohderyhmänä vanhemmat. Otanta tutkimukseen tehtiin niin, että kyselyn kohteena olivat manner-Suomessa asuvat suomenkieliset perheet, joissa oli ainakin yksi, vähintään neljän kuukauden ikäinen lapsi tai enintään kahdeksan vuotias lapsi. Lisäksi puolet kyselyistä lähetettiin sellaisiin talouksiin, joissa äidin ikä oli korkeintaan kaksikymmentäyhdeksän vuotta. Kyselyitä lähetettiin yhteensä kolmeentuhanteen talouteen, mutta kyselyyn vastasi vain 921 taloutta. (Suoninen, 2014, 8-10)

Saaduista vastauksista, Suoninen (2014, 8-10) mainitsi, että suurin osa kohdistui pienempiin lapsiin. Neljäkymmentäseitsemän prosenttia koski nollasta kahteen ikävuoteen kuuluvia, kaksikymmentäprosenttia kolmesta neljään vuotiaita, seitsemäntoistaprosenttia viiden ja kuuden vuoden ikäisiä lapsia ja loput kuusitoista prosenttia oli sitten seitsemän ja kahdeksanvuotiaita. Se, että tutkimus kohdistui enemmän nuorempiin lapsiin, sanoi Suoninen (2014, 6-11) johtuvan siitä, että puolet otannasta oli alle 29 - vuotiaita äitejä.

Tämä mediabarometri-tutkimus oli alkanut vuonna 2010 ja sen tavoitteena on ollut saada kehitettyä malli, jolla voitaisiin seurata lasten median käyttöä ja mediasuhdetta. Tätä on haluttu tutkia, koska on tarpeellista saada ajankohtaista tietoa, Suoninen (2014, 6-11) mainitsi. Tieto on tärkeää siksikin, että sitä voitaisiin käyttää suunnittelupohjana mediakasvatukselle niin päiväkodin, koulun kuin

vanhempienkin toteuttamassa varhaiskasvatuksessa, että myöskin kolmannella sektorilla. Lisäksi tutkitun tiedon avulla osattaisiin kohdistaa oikein mediakasvatukselliset toimenpiteet mediaan, että mediasisältöihin. (Suoninen, 2014,8)

Tutkimuksen aloitusvuonna 2010, oli selvinnyt, että pääasiassa ihan pienet lapset käyttävät mediaa yhdessä vanhempiensa kanssa. Kolmen, neljän vuoden iässä mediaa käytetään enemmän sitten sisarusten kanssa. Se, millaista median sisältö on ja millaisia tapoja mediankäytöstä syntyy, riippuu siitä millaisia valintoja vanhemmat ja sisarukset tekevät. Vuonna 2013 toteutetussa tutkimuksessa haluttiin myös saada analysoitua, miten perheen sisäinen vuorovaikutus muo-
vaa lapsen median käyttöä. Tutkimuksessa haluttiin myös tietoa mediasisältöjen käytöstä enemmän kuin medialaitteiden käytöstä. (Suoninen, 2014, 6-11)

Suoninen (2014, 6-11) kertoi, että tässä vuoden 2013 tutkimuksen kyselylomakkeessa oli suuntauduttu käsittelemään tutkittavia asioita hieman eri tavalla kuin aiemmassa tutkimuksessa vuonna 2010, vaan nyt oli keskitytty ”erityistee-
maan”. Tutkimuslomakkeessa oli yhdeksän eri osiota, jossa ensimmäisessä kyseltiin perheen taustatietoja. Sitten tuli kysymyksiä kuudesta erilaisesta mediaryhmästä. Ryhmiä olivat kuvaohjelmat, digitaaliset pelit sekä internet ja kännykkä. Lisäksi radio ja musiikki, kirjat ja lehdet sekä myöskin sarjakuvat. Myös median käytöstä suhteessa muuhun perheen yhdessä tekemiseen kysyttiin, samoin myös vanhempien omasta median käytöstä. (Suoninen, 2014, 6-11)

Tutkimuksessa selvisi, että melkein jokaisessa kodissa olivat tietokone ja internetyhteys käytössä. Noin kahdessa kolmasosasta perheitä oli jokin pelikonsoli ja mediavälineiden käyttö omassa huoneessa oli mahdollista vain harvoilla lapsista. Mediavälineiden saatavuus ei ollut muuttunut vuoden 2010 tutkimuksesta, mutta uusista välineistä tablettitietokoneen kerrottiin olevan yleisin väline, jollainen sitten löytyikin kolmasosasta perheitä. (Suoninen, 2014, 10-75)

Kuvaohjelmia yli kaksivuotiaista lapsista katsoi reilu yhdeksänkymmentä prosenttia lähes päivittäin. Ohjelmien varsinaisena lähetysaikana moni lapsista katsoi niitä, mutta esimerkiksi internetin kautta ohjelmia viikoittain lapsista katsoi lähes puolet. Internetin kautta ohjelmia oli vuonna 2010 lapsista katsonut vain

kymmenesosa, mutta vuonna 2013 jo yli neljä viidesosaa lapsista katsoi internetin kautta. Internetin käytössä juurikin ohjelmien katselu oli yleisintä ja seuraavaksi tuli sitten pelien pelaaminen. Vuoden 2010 tutkimuksesta on internetin käyttö pienten lasten keskuudessa yleistynyt, mainitsi Suoninen (2014, 10-75). Ainakin joskus internettiä käyttäviä lapsia oli lähes kaikki yli kaksivuotiaat ja kolmivuotiaista jopa kaksi kolmasosaa käytti ihan viikoittain.

Myös digitaalisten pelien pelaaminen on yleistynyt viime vuosina. Suoninen (2014, 10-75) sanoikin, että vuoden 2010 jälkeen on myös aloitettu nuorempina pelaaminen. Myös pelaavien tyttöjen ja poikien välinen ero on kaventunut, eli myös tytöt pelaavat pelejä. Lähes kaksi kolmasosaa kolmesta neljään vuotiaita pelaa jo digitaalisia pelejä. Viisivuotiaista ylöspäin pelaa jo lähes kaikki. Kännykän käytön kohdalla alle viisivuotiaat yleensä pelasivat vanhempien kännykällä. Vasta viisivuotiaista ylöspäin lapsilla alkoi olla omia kännyköitä. Mutta omien kännyköidenkin osuus on kasvanut vuoden 2010 tutkimuksesta, kertoi Suoninen (2014, 10-75). Radion kuuntelun kohdalla oli tapahtunut päivittäisen kuuntelun laskua sitten vuoden 2010. Toki suurin osa lapsista kuunteli radiosta musiikkia yhä viikoittain. Lähes joka lapselle luettiin / lapset lukivat itse melkein päivittäin. Alle kouluikäisistä lapsista neljälle viidesosasta luettiin lähes päivittäin. Vuoden 2010 jälkeen muutokset eivät olleet mitenkään merkittäviä, totesi Suoninen (2014, 10-75).

Suoninen (2014, 10-75) kertoi myös, että useammat vanhemmat olivat vastanneet tietävänsä hyvin tai melko hyvin, millaista mediasisältöä heidän lapsensa käyttävät. Mutta kuitenkin erilaiset kuvaohjelmat, kirjat ja lehdet olivat vanhemmille tutumpia kuin esimerkiksi digitaaliset pelit, eikä näistä oikeastaan edes keskusteltu kuin hyvin harvoin. Vuoden 2010 ja 2013 tulokset olivat aika lailla samankaltaisia, totesi Suoninen (2014, 10-75).

Tulokseksi saatiin, että lehdet, kirjat ja kuvaohjelmat ovat yhä yleisempiä median käytön tapoja ihan pienillä lapsilla eikä vuoden 2010 ja 2013 välillä ollut suuria muutoksia. Kuitenkin esimerkiksi internet on yleistynyt kuvaohjelmien katselukanava. Reilusti yli puolet lapsista kuuntelee vielä lähes päivittäin ra-

diota. Kuitenkin päivittäinen kuuntelu on vähentynyt vuodesta 2010, mutta viikoittainen oli pysynyt läheskin samalla tasolla. Suurin muutos, mitä 2010 - luvulla on tapahtunut, oli Suonisen (2014, 10-75) mukaan internetpalvelujen käytön yleistyminen. Suurin piirtein vajaa puolet tutkittavista lapsista oli käyttänyt internettiä vielä 2010 mutta nyt 2013 vuonna jo yli yhdeksänkymmentä prosenttia lapsista käytti internettiä, jos ei päivittäin niin ainakin joskus.

Jo alle kaksivuotiaat käyttävät internettiä, mutta pääasiassa se on erilaisten kuvaohjelmien katselua, kun sitten kolmesta vuodesta ylöspäin alkaa kiinnostaa pelaaminen internetissä. Digitaaliset pelit ovat yleistyneet paljon, ja nykyisin niiden pelaaminen alkaa jo noin kolmen vuoden iässä. Tyttöillä ja pojilla ei oikein enää ole internetin käytön suhteen eroja, mutta digitaalisten pelien kohdalla, pojat pelaavat vielä enemmän kuin tytöt, mutta ero ei ole mikään suuri tässäkin. (Suoninen, 2014, 10-75)

2.4 Lapsi ja interaktiivinen media

Kataja (2012) oli omassa tutkimuksessaan tehnyt selvitystä siitä, millaista interaktiivista mediaa näkyy lasten median käytössä ja millainen merkitys sillä on. Kataja (2012) mainitsikin, että nykyisin myös lasten leikeissä on paljon media osallisena ja saattavatkin luoda muun muassa lapsille leikkiympäristön. Interaktiivinen mediateknologia on mahdollistanut paljon, esimerkiksi leikkimisenkin suhteen, mainitsi Kataja (2012). Samalla hän myös toi esille, että multimedia ja visuaalinen maisema luovat lapsille eräänlaisen ”kotiseudun”. Täällä lapset voivat esimerkiksi pelata ja leikkiä, viihtyä ylipäätänsä. (Kataja, 2012, 2) Katajan (2012) tutkimuksessa oli kaksi tutkimuskysymystä, joista ensimmäinen käsitteli Taikametsä- ohjelmaa, joka oli suunnattu lapsille. Toisessa käsiteltiin lasten toimintaa pelitilanteissa, jossa oli eri ohjelmien tarjoamia interaktiivisia elementtejä. Kataja (2012) mainitsi myös, että alle kouluikäisten lasten pelaamista on tutkittu aika vähän, vaikka myöskin alle kouluikäiset lapset pelaavat nykyisin paljon.

Kataja (2012, 30) myös esitteli Taikametsä - ohjelmaa ja oli interaktiivisuutta perustana käyttäen analysoinut viisi eri kategoriaa: ”piirrä ja vaikuta, yhdistele

ja opi, klikkaa ympäristöä ja muokkaa maisemaa, katse, kommunikaatio ja katsojan tieto sekä palaute”. Ohjelmassa on yksitoista jaksoa ja siinä on tarkoituksena tutustua keväiseen luontoon. Ohjelman juontaja, Taika-Tuuli pyytää lapsia esimerkiksi piirtämään sellaisen kuvan, joka liittyy tarinaan keskeisesti. Kataja (2012, 43) myös mainitsi, että lapset eläytyvät pelirooliin ja tässäkin pelissä lapset halusivat edetä ja samalla ”jättää oman jälkensä” peliin. Esimerkkinä Kataja (2012, 43) mainitsi, että kun lapsi oli piirtänyt kukkasen, se alkoi kasvaa. Peli saa aikaan myös vuorovaikutusta lasten välillä, toki kaikkien kohdalla ei toteutunut ihan näin, vaan jotkut lapset olivat vuorovaikutuksessa pelin kanssa.

Tutkimuksestaan johtopäätöksi Kataja (2012) sai, että pelaaminen linkittää leikin ja tietotekniikan yhteen, eli pelaaminen on lapsille leikkimistä. Taikametsästäkin tuli lapsille väline leikkiin ja lapset oppivat peliin aika äkkiä vaikka kaikki eivät olleet välttämättä kovinkaan paljoa käyttäneet tietokonetta. Lasten nykyiseen leikkikulttuuriin media kuuluu ja erilaiset mediatarinat vaikuttavat merkittävästi lapsiin. Muun muassa mielikuvituksen lähdettyä liikkeelle, saadaan leikkeihin uusia aineksia. (Kataja, 2012, 48) Toisaalta lapset eivät välttämättä aina ajattele leikkimistä vaan pelaamista, kuten Katajakin (2012) toi esille, että Taikametsä – tapauksessa puhuttiin pelaamisesta, ei leikistä. Taikametsä on ”interaktiivinen pelimäinen satu” ja Kataja (2012, 51) sanoi itse määritelleen sen ohjelmaksi. Tästä Kataja (2012, 51) vielä huomautti, että kun Taikametsän kohdalla oli vaikea määritellä, onko se peli vai ohjelma, niin myös leikin ja pelin erot ovat haastavia asioita eritellä. Kuitenkin sekä leikki, että pelaaminen viihdyttävät lapsia ja saavat heidät kokeilemaan erilaisia rooleja sekä käyttämään vuorovaikutustaitojaan. (Kataja, 2012, 52)

Kataja (2012, 52) kertoi, että hänen tutkimuksessaan keskeiseksi tulokseksi tuli interaktiivisen median olevan sellainen joka luo lapsille uuden ja kiinnostavan sekä myöskin hyvin houkuttelevan ympäristön leikille. Tämä myös mahdollistaa sen, että lapset voivat myös tietokoneen avulla leikkiä. Pelaaminen tietokoneella on lapsille samalla tavalla leikkiä, kun lelut leikeissä. Kataja (2012) myös toi esille, että lapset uppoutuvat ja eläytyvät peleihin ja niiden hahmoihin. joka

johtaa siihen, että pelien tuottamat elämykset ovat paljon voimakkaampia kuin mitä tavallinen media tuottaisi.

Interaktiivinen maailma on tänä päivänä osana lasten elämää ja leikkejä. lapsia peleissä houkuttaa niiden leikkisyys ja Kataja (2012, 53) mainitsi, että hän itse on ajatellut, että lapsuuden pitenemiselle ja leikin jatkumiselle voisivat nämä pelit antaa mahdollisuuden. Joka tapauksessa mediakulttuuri on saanut muokattua niin itse lapsuutta, kuin myös leikkejä ja lastenkulttuuria. Lisäksi tietokonepelit ja muut laitteet alkavat olla ihan luontaisena osana lasten leikkikulttuurissa. (Kataja, 2012, 55)

2.5 Lapset ja median vaikutus aggressiivisuuteen

Messenger Davies (2010, 71-97) mainitsi, että yhteiskunnassa on tapahtunut paljon muutoksia ja jotkut muutokset ehkäpä huonompaan suuntaan. Hän käsitteli tekstissään muun muassa huolenaiheita jotka liittyvät median vaikutukseen ja hän myöskin on tarkastellut median jopa ehkäpä dramaattisestikin muuttaneet nykyajan lapsuutta. Tarkoituksena Messenger Daviesilla (2010, 71-97) on myös ollut saada laajennettua sitä julkista keskustelua mitä media roolista osana lasten elämää on käyty. Hän on myös käsitellyt, miten nopean teknologian aikana myös mahdolliset median haittavaikutukset lisääntyvät.

Messenger Davies (2010, 71-97) käsitteli lasten suhdetta moderniin "massamediaan" ja tämän suhteen vaikutuksia. Hän kertoi kahdesta tutkimussuunnituksesta, joista ensimmäisessä tutkitaan, miten paljon uutta mediaa otetaan osaksi lasten tekemisiä ja sen jälkeen vielä sitä, miten media vaikuttaa. Hän myöskin kertoi, että kyselyssä kysyttiin muun muassa, montako lasta on ja katselevatko, kuuntelevatko tai lukevatko jotain ja millaista mediaa se on, sekä milloin ja missä. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tapaa ja lasten mielipiteitä otettiin huomioon.

Messenger Davies (2010, 71-97) sanoi, että jos media tai jokin sen esille tuoma tuote kiinnostaa suurta joukkoa lapsia, voidaan ajatella, että lapset pitävät

siitä. Jos taas jokin media ei lapsia kiinnosta tai se jää vähäiseksi, voidaan vasta-
vuoroon todeta, että lapset eivät sitten pidä siitä. Toisena mielenkiintoisena tut-
kimuksen kohteena hän pitää sitä, miten esimerkiksi internet, mainonta ja media
yleensä voivat myös altistaa lapsia väkivallalle / aggressiolle. Käsittelenkin tässä
enemmän tätä aggressioita koskevaa tutkimusta.

Messenger Davies (2010, 79) puhui ”legendaarisesta todisteesta”: Bobo-
nukkekoee. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, missä määrin lapset kopioivat ag-
gressioita elokuvasta. Hypoteeseja joita tästä sitten ajateltiin käyttäen, olivat, että
lapset ottivatko mallia aggressiivisesta käytöksestä, tosielämän mallien ja eloku-
vien vaikutuksen ero ja pojat ovat aggressiivisempia kuin tytöt.

Tutkimus oli tehty Stanfordin yliopiston päiväkodissa ja tutkittavat olivat
3-5 vuoden ikäisiä. Heistä 48 oli poikia ja 48 tyttöjä. Lapset jaettiin neljään kokeel-
liseen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä lapset näkivät todellisia aggressioita,
jotka kohdistuivat Bobo-nukkeeseen. Tämä puhallettava nukke osui hirviöön ja kaa-
tui. Toisen ryhmän lapset näkivät oikeiden ihmisten kuvaaman realistisen filmin
ja näkivät miten ihmiset todellisesti käyttäytyvät. Kolmas ryhmä näkivät sarja-
kuvassa aggressiivisen kissan joka ei ole niin realistinen aggression malli. Neljäs
ryhmä taas ei saanut minkäänlaista mallia aggressioista. Tämän jälkeen kaikki
neljä ryhmää saivat olla Bobo-nuken kanssa ja heistä seurattiin aggressiivista
käyttäytymistä nukkea kohtaan. Nukkea kohtaan hyökättiin, lyötiin tai potkit-
tiin, istuttiin sen päällä tai leikittiin, että ammutaan sitä. Jokaisesta ryhmästä ja
niin tytöistä kun pojista kerättiin pisteitä, joita sitten saatiin verrattua. (Messen-
ger Davies, 2010, 79-91)

Ensimmäiseen hypoteesiin jossa mietittiin, kopioivatko lapset aggressiivi-
sia malleja, saatiin tulokseksi, että niillä kolmella ryhmällä, joilla oli jokin aggres-
sioon liittyvä esimerkki, oli korkeammat aggression pisteet kuin neljännellä ryh-
mällä. Tästä oli päädytty tulokseen, että lapset kyllä kopioivat aggressiivista käy-
töstä. Toiseen hypoteesiin jossa haluttiin selvittää tosielämän mallien ja eloku-
vien mallien eroa, saatiin tulokseksi, että niin tytöt kuin pojat tulivat aggressiivi-
semmiksi, kun he katsoivat todellista mallia kuin filmattua mallia. Eli molemmat

sukupuolet olivat aggressiivisia, kun näkivät saman sukupuolen mallikäyttäytymistä. (Messenger Davies, 2010, 79-91)

Kolmas oli sitten, ovatko pojat aggressiivisempia kuin tytöt. Tähän vastaukseksi sitten saatiin, että pojat ovat aggressiivisempia kuin tytöt, useimmissa tapauksissa, erityisesti silloin kun mallina käytökselle on mies. Hän mainitsi kuitenkin vielä, että naismallin nähdessään, pojat olivat vielä jälkeempään aggressiivisempia kuin miesmallin nähtyä. Naispuolisilla malleilla oli suurempi vaikutus kuin miehillä tai sarjakuvahamoilla. Tässä kuitenkin ajateltiin selitykseksi, että yleensä pienillä lapsilla on enemmän naispuolisia henkilöitä jotka huolehtivat heistä. (Messenger Davies, 2010, 79-91) Tästä voi päätellä, että media vaikuttaa lasten käytökseen, mutta siihen vaikuttaa kyllä myös tosielämän mallit.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSY- MYKSET

Tässä tutkimuksessani minulla oli tarkoitus selvittää, näkyykö media lasten leikeissä, ja miten media näkyy. Esimerkiksi, käyttävätkö lapset erilaisia välineitä kuten tietokoneita ja tabletteja leikeissään. Ilmeneekö lasten leikeissä esimerkiksi joidenkin ohjelmien tapahtumia. Eli käyttävätkö lapset leikkeihinsä katsomiaan tv-ohjelmia tai tietokoneella tai muulla laitteella pelattuja pelejä. Onko leikeissä jonkin ohjelmassa esiintyvän henkilön rooleja nähtävillä.

Tutkimuskysymyksissä keskityin siis tutkimaan median näkymistä lasten leikeissä kahdella kysymyksellä, ensinnäkin sillä, näkyykö ja toiseksi, miten näkyy.

1. Näkyykö media lasten leikeissä?
2. Miten media näkyy lasten leikeissä?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Tässä tutkimuksessa on tutkittu, näkyykö media lasten leikeissä ja miten se näkyy. Mitä lasten leikeistä liittyen mediaan voi tänä päivänä havaita. Miten vanhemmat näkevät lapsen leikin yhteydessä mediaan. Tänä päivänä mediassa tulee paljon uutta tietoa ja erilaisia asioita esille. Maailmalla tapahtuu paljon eikä lapsia voi estää näkemästä ja kuulemasta ikäviäkin asioita. Tällä tutkimuksella olenkin halunnut saada selville, näkyykö tämän päivän lasten leikeissä muun muassa median esille tuomia asioita. Ja näkyykö lasten leikeissä se, että tietotekniikka, erilaiset pelit ja laitteet vaikuttaisivat lasten leikkeihin. Sekä onko mediakasvatusta jo havaittavissa.

Aineiston keruuseen päädyin käyttämään teemahaastatteluja jotka kohdistuivat lapsien vanhemmille. He seuraavat lasten leikkejä ja tekemisiä päivittäin ja tukevat lasten kasvua ja kehitystä. Sekä mahdollisesti leikkivät itse lastensa kanssa. Hirsijärvi ym. (2005, 194-198) myös mainitsevat, että haastattelu on tiedonkeruumenetelmistä ainutlaatuinen juurikin siksi, että kielellinen vuorovaikutus on suoraa. Myös täydentäviä kysymyksiä pystyi tekemään samalla. Teemahaastattelu on siis välimuoto lomakehaastattelusta ja avoimesta haastattelusta. Näin ollen, vaikka olin jo pohtinut valmiita kysymyksiä, pystyin vielä haastattelutilanteessa muotoilemaan kysymyksiä uudestaan ja muuttamaan myös kysymysten järjestystä. (Hirsijärvi ym. 2005, 194-198)

4.2 Tutkimukseen osallistujat / Tutkittavat

Hirsijärvi ym. (2005, 166-167) ohjeisti tutkimukseen tutkittavien valinnasta ja kuinka monta tutkittavaa tarvitaan. Päädyin valitsemaan tutkimukseni kohteeksi lasten vanhempia ja kaikkiaan tutkin neljää eri perhettä, koska kyseessä pienimuotoinen tutkimus. Tutkimukseen osallistuivat siis lasten vanhemmat

jotka ovat itse havainnoineet omien lastensa leikkiä. Lähestyin vanhempia ottamalla heihin suoraan yhteyttä eikä mikään organisaatio ollut tutkimukseen osallisena. Tällöin vanhemmat itse suostuivat osallistumaan tutkimukseen eikä erikseen mitään tutkimuslupia tarvittu. Vanhempia oli viisi, joista neljä äitejä ja yksi isä. Tarkennuksena vielä, että yhdestä perheestä kysymyksiini vastaili sekä äiti että isä ja tutkimukseen osallistuneita perheitä oli siis neljä. Lapset sijoittuivat ikäryhmään 2-6 vuotiaat eli alle kouluikäiset lapset. Yhdessä perheessä lapsia on kaksi, muissa vain yksi. Lapsista yksi on poika, muut tyttöjä. Mutta tämä ei mielestäni haittaa, koska tarkoitukseni ei ole ollut tutkia erikseen tyttöjä ja poikia vaan yleisesti alle kouluikäisiä lapsia.

Aiemmin tarkoitukseni oli suunnata tutkimus 3-5 vuotiaille, mutta koska vanhemmat, jotka ehtivät osallistua haastatteluihini, olivat 2-6 vuotiaiden lasten vanhempia, katsoin että siitäkin voisi saada ihan hyvän tutkimuksen. Vanhemmat itse kuuluvat 1980- ja 1990 - luvuilla syntyneisiin henkilöihin, joten he ovat alle neljäkymmentävuotiaita.

4.3 Aineiston keruu

Aineiston keruuseen päädyin käyttämään ”puolistrukturoituja haastatteluja” eli teemahaastatteluja (Metsämuuronen, 2008, 41 & Hirsijärvi ym. 2005, 197), jotka suuntautuivat neljälle perheelle, joista vastaajat olivat pääasiassa äitejä. Yhdessä perheessä tutkimuskysymyksiini äidin lisäksi vastaili myös isä, sillä molemmat olivat paikalla haastattelun hetkellä. Periaatteessa käytössä olivat yksilöhaastattelut, mutta yhden perheen kohdalla parihaastattelu, koska vanhemmat vastailivat molemmat kysymyksiini. (Hirsijärvi ym. 2005, 199) Parihaastattelussa vanhemmat pohtivat vastausta joihinkin kysymyksiin yhdessä tai varmistelivat toisiltaan, onko toinen vanhempi samalla kannalla.

Suunnittelin kysymyksiä ensin valmiiksi ja sitten aloin kyselemään vanhempien aikatauluja, koska ehtisivät vastaila kysymyksiini. Samalla sitten kysymyksiä esittäessäni ensimmäiselle äidille teemahaastattelussa, huomasin että kysymyksiä täytyi vielä tarkentaa (Hirsijärvi ym. 2005, 197) ja näin ensimmäisen

haastattelun jälkeen seuraaville vanhemmille sai esitettyä selvempiä kysymyksiä, joihin heillä oli helpompi vastata. Ensimmäisen haastateltavan kanssa palasimme vielä uudestaan kysymyksiin puhelimitse ja sain näin esitettyä vielä vähän täydentäviä kysymyksiä (Hirsijärvi ym. 2005, 210). Osa haastatteluista tuli äänitettyä puhelimen avulla, muissa haastattelutilanteissa kirjasin vanhempien vastaukset paperille. Litterointia tein tavallaan jo siinä vaiheessa, kun kirjoitin haastattelutilanteessa vastauksia ylös. Kaikkia ei kuitenkaan tullut kirjoitettua ihan sanatarkkaan, vaan jo lyhenneltyä ja muokkailtua. (Hirsijärvi ym. 2005, 210) Haastattelun jälkeen kirjoitin puhtaaksi haastattelukysymykset koneelle ja joka kysymyksen perään aina merkitsin vastaajan ja hänen vastauksensa. Samalla pystyi tarkistamaan aineistoa, muun muassa, onko kaikkiin kysymyksiin saatu kaikilta vastaajilta vastaus. (Hirsijärvi ym. 2005, 209)

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysitapaa osittain viittaa tässä työssä sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 93-101) Jos aineiston analyysitapaa miettii myös ymmärtämiseen pyrkivällä ja selittämään pyrkivällä tavalla, niin tämän tutkielman kohdalla on enemmän ymmärtämiseen pyrkivään lähestymistapaan, vaikka selittämiseen pyrkivää tapa näkyy myös. (Hirsijärvi ym. 2005, 212) Tarkoituksena oli siis pyrkiä ymmärtämään ja tekemään päätelmiä lasten leikeistä joihin media jotenkuten liittyy. Ja koska tarkoituksena on alun perin ollut saada tietoa siitä, näkyykö media lasten leikeissä. Sekä saada selvennystä ja ymmärrystä, miten media näkyy lasten leikeissä.

Tutkimuskysymykseni oli: näkyykö media lasten leikeissä? Ja miten media näkyy lasten leikeissä? Avaan tässä temahaastatteluni sisältöä ja tuon esille keskeisempiä seikkoja (KvaliMOTV, Tuomi & Sarajärvi, 2002) niin, että olen tehnyt niistä pienen taulukon. Taulukossa esiintyy temahaastatteluistani poimimia kysymyksiä ja niiden vastauksista osa. Kysymyksissä kysyin, millaisia leikkejä lapset leikkivät? Näkyykö media leikeissä? Onko lapsille ostettua mediaan liittyviä tuotteita? Ja ovatko vanhemmat huomanneet, onko mainoksilla ollut vaikutusta?

Millaisia leikkejä lapset leikkivät?	Näkykö media leikeissä?	Onko lapsille ostettu jotain median esille tuomia tuotteita? Mitä?	Oletteko huomannut mainoksilla olevan vaikutusta lapsiin? Mitä?
<p>"leikkii autoleikkejä, ryhmä hau leikkejä, pehmoleluilla, ajelee mopolla."</p>	<p>"Leikeissä media näkyy sillain, että leikkii hahmoilla mitä on lempi lastenohjelmista ostettu ja autoleikkejä"</p>	<p>"On ostettu. Ryhmä hau aiheisia leluja ja autot aiheisia leluja. Myös frozen ja autot aiheisia vaatteita ja pusilakanoita."</p> <p>"</p>	<p>" Välillä joo, jos näkee mielenkiintoisen lelun, kysyy saako mutta aina ei onnistu tai ole tarve kyseiselle turhalle lelulle."</p>
<p>"Perhe- ja kaupaleikkejä tms. "roolileikkejä" leikkivät usein yhdessä. PetShopeilla ja Barbeilla ym. vastaavilla nukeilla leikkivät. Auto- ja legoleikkejä... Pihalla mennään hippaa ja piilosta..."</p>	<p>"Ihan konkreettisesti näkyy mm. Littlest PetShopit ja Palomies Sami leluina ja kyllä ohjelmien tapahtumat selkeesti toistuu leikeissä."</p> <p>"Tapahtumien lisäksi ohjelmista tarttuu puhetyylejä/äänensävyjä, uusia sanoja, lauluja..."</p>	<p>" Vaikea on välttää suosikkiohjelmien oheistuotteilta. On ostettu itse ja ovat saaneet lahjaksi ohjelmien oheistuotteita."</p> <p>"LittlestPetshop-hahmoja, Disney-prinsessoja, Palomies Samitarvikkeita, Salamaautoja...Vaatteita, petivaatteita, verhoja, repuja, vesipulloja... kaidenkäköistä siis, mutta usein kierrätettynä."</p>	<p>" Kyllä, mainokset aiheuttaa selkeesti vaatimuksia, mutta vaatimukseen vastaan aika harvoin."</p>

<p>"Heppa-, barbi/nukke- ja ruuanlaittoleikkejä enimmäkseen. Myös kepparileikit ovat jokapäiväisiä."</p>	<p>"Heppajengin hahmot ja hepat esiintyvät niin heppa- kuin kepparileikeissä. Frozenin Elsa ja Anna esiintyy välillä myös leikeissä."</p>	<p>"Frozenin Elsa mekko on ostettu, lisäksi on muutakin Frozeniin liittyvää kuten reppu, dvd, leikkipuhelin, kengät."</p> <p>"Ryhmä Haun huivi"</p>	<p>"Eivät ole"</p>
<p>"kotia, hevosilla esim. estehypyjä, autoilla ja traktori leluilla ajelua, kiipeilee, jumppaa"</p>	<p>"matkii hahmoja"</p>	<p>"Emme ole itse ostaneet, saanut lahjaksi."</p> <p>"Mummolaan on ostettu frozen telttä"</p>	<p>"Ei ole"</p>

Täsmentääkseni vielä tutkimuskysymystäni (Metsämuuronen, 2008, 50) tarkoitukseni on siis ollut selvittää sitä, onko media jollain tavalla osallisena lasten leikeissä ja jos se on osallisena leikeissä, niin millä tavalla.

Keskeisempiä teemoja (Metsämuuronen, 2008, 50-53) joita tässä analyysissä tuli esille, selvensivät muun muassa, että lasten leikeissä näkyi tv:stä nähtyjen ohjelmien sisältöä. Haastatteluissa esille tulleita olivat: Ryhmä hau, autot, Palomies Sami, Littlest PetShop, Heppajengi ja Frozen. Näihin liittyen oli lapsille myös ostettu jotain oheismateriaalia kuten leluja ja vaatteita joissa kyseiset aiheet esiintyvät. Kodeissa myös kaikista löytyi televisio, tietokone ja älypuhelin. Lisäksi oli tabletteja ja pelikoneita. Maksuttomat peruskanavat olivat joka kodissa käytössä. Maksullisia kuten Netflix, Disney junior tai Channel oli vain yhdessä perheessä.

Puolet vastanneista olivat sitä mieltä, että mainokset eivät ole vaikuttaneet lasten vaatimuksiin ja toinen puoli toi esille, että vaikuttaa, mutta että lasten vaatimuksista huolimatta mietitään, onko vaadittu tuote tarpeen vai ei. Eli lasten vaatimukset eivät aina toteudu. Ruutuaikaa ei ole missään perheessä määritelty, koska osa perheistä kertoi, että heillä koitetaan yleensä välttää liikaa television katselua. Osa vanhemmista mainitsi, ettei tarkkaa ruutuaikaa ole, mutta ei televisiota kuitenkaan useita tuntimääriä katsella päivässä.

Teemahaastattelua tehdessä, äidit toivat esille omaa näkökantaakin asiasta lapsi ja media:

” Itseä hieman tässä lapset ja medialaitteet-yhdistelmässä häiritsee se, miten joka paikassa kuten kaupat, ravintolat, kulkuneuvot. Se ruutu laitetaan lapsen nenän eteen, että aikuiset pystyisivät keskittymään muuhun.”

”Ovathan ne kaikenlaisen oppimisen apuvälineitä nykyään, mutta aina saatavilla tai tyrkyllä niin varmasti vähentävät niin sanottua normaalin leikin aikaa tai määrää.”

Johtopäätöksen (Metsämuuronen, 2008, 50) jonka tämän tutkimuksen tuloksista saa, on se, että media on osa lasten leikkejä. Ei välttämättä laitteina, mutta median kautta kuultujen ja nähtyjen asioiden kautta. Myös esimerkiksi tv-ohjelmiin liittyvien lelujen tai muiden tuotteiden kautta. Vastauksia tulkitessa, tuli selville, että joka kodissa on nykyään jokin medialaite ja lapset näkevät esimerkiksi tv:ssä sellaisia asioita, joita poimivat omiin leikkeihinsä. Mainokset voivat saada lapsia vaatimaan jotain leluja tai tavaroita. Ruutuaikaa ei välttämättä määritellä, mutta lasten ei kuitenkaan koko ajan anneta käyttää medialaitteita. Medialaitteista on tullut myös osa varhaiskasvatusta (Stakes ja opetusministeriön mediamuffinssi-hanke, 2008) ja se saattaa mietityttää joitakin vanhempia.

4.5 Eettiset ratkaisut

Päädyin kiireisen aikatauluni puitteissa siihen, että kyselen satunnaisesti vanhempia mukaan tutkimukseen, jolloin vanhemmat itse päättäisivät, osallistuvatko vai eivät. Näin ollen tutkimusta ei tehty minkään organisaation alla, joten erityistä tutkimuslupaa ei tarvittu. Vanhemmat itse antoivat suostumuksensa, kun lupautuivat haastatteluihin.

Tässä työssä ei mainita henkilöiden oikeita nimiä tai mitään sellaisia yksityiskohtia, joista tutkimukseen osallistuneet henkilöt voisi tunnistaa. Tästä puhuimme tutkimukseen osallistuneiden kanssa siinä vaiheessa, kun kyselin halukkuutta osallistua tutkimukseen. Eli vanhemmille on kerrottu, että kyseessä on pienimuotoinen varhaiskasvatustieteen opintoihin liittyvä tutkimustyö, jossa ei tulla mainitsemaan osallistuneista sellaisia tietoja, joista voisi päätellä, ketä osallistuneet ovat. Heille on kerrottu myös, että tämän tutkimustyön valmistumisen jälkeen, teemahaastatteluissa tehdyt muistiinpanot ja nauhoitukset hävitetään. (Metsämuuronen, 2008, 39)

Lapsista henkilökohtaisempia tietoja on kysytty vain ikä ja sukupuoli. Myöhemmin ajateltuna pelkkä ikä olisi riittänyt, koska kyseessä ei ollut mikään vertailututkimus, eikä ollut tarkoitus erikseen eritellä sukupuolen mukaan. Iän muukaan ei ole tehty erittelyjä, mutta ikä on kysytty sen vuoksi, että työssä on voitu määritellä, mihin ikäluokkaan tutkimukseen osallistuneiden vanhempien lapset kuuluvat.

5 TULOKSET

Tulokset esitellään tässä kohdassa tarkemmin ja mahdollisimman selkeästi tuoden esille myös pohdintaa. (Hirsijärvi, 2005, 213-215) Tutkielmaani valitsin kaksi tutkimuskysymystä joihin hain vastausta. Kysymykset liittyivät selkeästi toisiinsa, mutta ne antoivat selkeämmän vastauksen eriteltyinä. Samalla myös selveni se asia, että media todellakin näkyy lasten leikeissä. Kuten myös, että medialaitteet ovat jollain tavalla osana lasten elämää. Yleisemmin niin, että lapset näkevät televisiosta jotain mitä sitten käyttävät leikeissä. Esimerkkinä lasten ohjelmissa esiintyvät hahmot joita lapset sitten jäljittelevät omissa leikeissään.

Tuloksena olen saanut, että media näkyy pääasiassa lasten leikeissä niin, että siihen liittyy jonkin ohjelman hahmot tai tapahtumat. Jokaisen kotoa löytyy joitakin medialaitteita, yleisempiä ovat älypuhelin ja televisio. Lisäksi perheissä oli tietokoneita, playstation ja joillain osassa kotona on kannettavia musiikkilaitteita tai dvd-laitteita. Yhdessä tutkimukseen osallistuneessa perheessä on lapselle ostettu oma puhelin. Muissa perheissä lapset saattoivat saada kokeilla puhelinta aikuisen valvonnassa. ”You tube” -videoita lapset saivat katsoa aikuisen ihmisen valvonnassa.

Ruutu-aikaa ei lapsille ollut määritetty, sillä osa vanhemmista katsoi, ettei se ole tarpeen. Osa vastanneista kertoi, että televisiota pyritään katsomaan mahdollisimman vähän ja vastaajat tarkensivat myös, ettei lapsen kuitenkaan anneta montaa tuntia päivässä katsoa televisiota, vaikkei tiettyä aikaa olisi määritelty. Suurimmalla osalla vastanneista oli kotona käytössä vain tavallisia ilmaisia tv-kanavia. Yhdessä perheessä oli käytössä myös maksullisia kanavia.

Radiota ei missään perheessä oikeastaan kuunneltu kuin autossa ja yleensä sitä mitä radiosta sillä hetkellä tuli. Lapsille ei myöskään ole tilattu mitään lehteä, yhdelle lapselle oli hetken aikaa tullut lahjatilauksena Prinsessa - lehti. Haastatteluissa mainittiin myös, että esimerkiksi tabletilla on koitettu lasten antaa pelata vain opettavia pelejä.

6 POHDINTA

Tutkimuksessani tulokseksi sain, että lasten leikeissä näkyy tänä päivänä mediaa. Erityisesti lastenohjelmat näkyvät lasten leikeissä. Leikeissä voidaan eläytyä joihinkin ohjelmien rooleihin tai käyttää jotain lastenohjelmien oheismateriaalia. Kun Valkonen ym. (2005, 54-91) käsittelivät tutkimusta, jossa aiheena oli TV pienten lasten arjessa, siinä oli vanhempien lisäksi käyty keskusteluja myös lasten kanssa. Omassa tutkimuksessani keskityin vain vanhempiin enkä alkanut kysymään, aiheuttaako tv-ohjelmat esimerkiksi painajaisia, koska ajatukseni oli vain selvittää, näkyykö media lasten leikeissä. Valkosen ym. (2005, 54-91) esittelemässä tutkimuksessa oli saatu selville, että tv:ssä nähtyjä asioita tulee lasten leikeissä esille. Omassa tutkimuksessani tämä sama asia tuli esille. Vaikka tutkimuksessani oli aika lailla eri ikäisiä lapsia, niin kuitenkin jokin tv:ssä nähty ilmeni leikeissä. Tutkimukseni lapset katselivat pääasiassa lastenohjelmia ja usein jonkun aikuisen valvonnassa. Tätä aiempaa tutkimusta ja omaa tutkimustani ajatellaessa, tämä vahvensi sitä asiaa, että tv on osana pientenkin lasten elämässä ja sen vaikutus näkyy myös lasten leikeissä.

Happo (2013, 25-36) esitteli tekstissään tutkimusta, joka liittyi lasten internetin käyttöön sekä kotona tapahtuvaan mediakasvatukseen. Tutkimuksessa oli ollut osallisena myös nuorempia lapsia, kuin mitä minun tutkimuksessani. Mutta omaa tutkimusta ja tätä aiempaa tutkimusta ajatellen, ”you tube” on noussut molemmissa tutkimuksissa esille. Omassa tutkimuksessani lapset katsoivat ”you tubesta” jotain videoita. Musiikki-videoita tai eläinvideoita. Vanhemmat ovat kuitenkin rajoittaneet internetin käyttöä niin, että aikuinen valvoo mitä lapset katsovat. Osa vanhemmista on myös koittanut löytää sellaisia sivustoja, jotka olisivat hyödyllisiä ja opettavaisia. Tältä osin omaa tutkimusta ja aiempaa tutkimusta yhdessä pohtien, sain vahvistusta sille, että internetkin on osana pienten lasten elämää, mutta pienemmillä lapsilla se on vielä vähäisempää.

Suoninen (2014) käsitteli tutkimusta, joka liittyi lasten median käyttöön ja sen muutokseen. Tässä tutkimuksessa esille tuli myöskin kännykät ja pelikoneet. Omaa tutkimustani tehdessä, tuli esille, että joka perheessä oli jokin peliväline.

Omia kännyköitä lapsilla ei ollut, paitsi yhdelle lapselle oli nyt hankittu oma. Muuten kännyköiden käyttö oli sitä, että lapsi saattoi vanhemman älypuhelinta käyttää esimerkiksi "you tube" videoiden katsomiseen. Tässä omassa tutkimuksessani selville tuli, että parilla lapsella on oma tabletti jolla saa pelata. Muut lapset eivät saaneet pelata ja näin ollen pelikoneet näyttivätkin sitten olevan enemmän vanhempien juttu. Tutkimuksessani oli toki hyvin nuoria lapsia, mikä selittää asian. Suoninen (2014) kertoi myös tutkimukseensa liittyneen lehdet ja kirjat sekä radio, ei pelkästään internet ja tv. Myös omassa tutkimuksessani otin teemahaastattelussa esille asian kysymällä, tuleeko lapsille lehtiä tai katseleeko lapsi joitain lehtiä. Vastaukseksi sain, että lapsille luetaan, pääasiassa kirjoja, mutta omaa lehteä ei tule. Joskus on tullut lahjalehti tai ostettu irtonumerona lapsille suunnattuja lehtiä. Osa lapsista selailee esimerkiksi ilmaisjakelulehtiä ja katselee kuvia niistä. Radion kuuntelusta tulokseksi sain, että pääasiassa radiota kuunnellaan vain automatkoilla ja silloinkin sitä, mitä radiosta sattuu tulemaan.

Suonisen (2014) esittämää tutkimusta ja omaa tutkimusta verratessa, voin sanoa saatujen vastausten olevan osittain saman suuntaisia, kuten lukemisen suhteen. Myös siinä mielessä, että kovin paljon eivät vielä näin nuoret lapset pelaa, vaan enemmän katsotaan kuvaohjelmia. Eroavaisuutta oli siinä, että Suonisen (2014) kertoman mukaan lapset kuuntelevat aika paljonkin radiota, kun taas omaan tutkimukseeni osallistuneiden kohdalta radion kuuntelu oli vähäistä.

Kataja (2012) kertoi interaktiivisesta mediasta ja sitä, että tutkimuksia tehdessä hänelle oli selvinnyt, että media on paljon osallisena lasten leikeissä luoden esimerkiksi tietynlaisen leikkiympäristön. Katajan (2012) tutkimukseen liittyi "Taikametsä-ohjelma" ja hänen tutkimuksessa oli selvinnyt lasten eläytymistä tiettyihin rooleihin. Omaa tutkimustani tähän verratessa, sain tulokseksi, että lapset eläytyivät leikkimään esimerkiksi jotain ryhmä haun tai heppajengin kohtaa. Muutama lapsi muun muassa leikkii ratsastushetkeä tai hevosen hoitotilannetta. Erona tässä on se, että Katajan (2012) tutkimuksessa oli enemmänkin pohjalla tietokoneella pelattava peli, kun taas nämä minun liittyivät lastenohjelmiin.

Messenger Daviesin (2010, 79) tekstissä tuotiin esille näkökulmaa median vaikutuksesta lasten aggressiivisuuteen. Tutkimuksessa oli selvitelty, miten media voisi vaikuttaa lasten aggressiivisuuteen. Tutkimuksen tulokseksi oli saatu, että media vaikuttaa lasten käytökseen, mutta siihen vaikuttavat myös oikeassa elämässä nähdyt mallit. Tutkimuksessani kysyin, ovatko vanhemmat huomanneet aggressiivista tai poikkeavaa käytöstä, mutta osa vanhemmista vastasi, että eivät olleet huomanneet. Ja yksi haastateltava mainitsi, että joskus saattoi jotain esiintyä jotain pientä. Tässä tutkimuksessani en kuitenkaan keskittynyt tätä aihetta pohtimaan enempää, kuin Messenger Davies (2010, 79-91) jonka tekstissä selveni, että asiaa oli tutkittu testiryhmien avulla.

Tätä tutkimusta tehdessä, olen saanut vastauksen tutkimuskysymykseeni ja tavoite saada selville, näkyykö media lasten leikeissä, on saavutettu. Tutkimukseni oli hyvin suppea, mutta se on vertailukelpoinen aiempiin tutkimuksiin, joita työssäni olen tuonut esille Varsinaisesti merkittävää uutta tietoa ei tullut, vaan tutkimus vahvisti aiemmissä tutkimuksissa esille tulleita asioita soveltuvien osin. Tutkimuksen luotettavuutta ja jatkotutkimushaasteita ajatellen, uskon vanhempien vastanneen mahdollisimman totuudenmukaisesti kysymyksiini. Toiseksi, aiemmissä tutkimuksissa esille tulleet asiat tukevat sitä, että tutkimuksessa on validiteettiin liittyviä piirteitä, koska omat tuloksetni ovat aiempiin tutkimuksiin verrattavissa olevia tuloksia. (YAMK-foorumi)

Rajoitteeksi tutkimuksessa koen, että tutkimus oli suppea ja lyhyellä ajalla tehty, toi se vain pientä pintaraapaisua aiheesta. Aiheeseen voisi pidemmällä ajalla paneutua vielä paremmin ja saada mahdollisesti monipuolisempaakin tietoa. Esimerkiksi Messenger Daviesin (2010, 79-91) esittelemää aggressiivisuusnäkökulmaa yhteydessä mediaan voisi tutkia jatkossa paremmin. Joten tulevia tutkimuksia ajatellen, tämä media yhteydessä lasten leikkeihin, on edelleenkin mielenkiintoinen tutkimuksen aihe. Haasteita uskon tulevan olemaan siinä, missä näkökulmassa haluaa asiaa tutkia ja kuinka paljon siihen on aikaa. Samoin siinä, ottaako osaksi tutkimusta lasten havainnoinnin ja onko se mahdollista. Vai

jääkö tutkimus aikuisten antamien tietojen pohjalle, kuten tässä omassa tutkimuksessani. Media varmasti näkyy lasten elämässä jatkossakin, ehkä entistä enemmän.

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2017, Vasun käyttöopas, 2017, PS -Kustannus
- Happo, H. 2013, teoksesta: Kupiainen, R., Kotilainen, S., Nikunen, K. & Suoninen, A. (toim.) 2013, Lapset netissä – Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä, Mediakasvatusseura ry.
- Helenius, A., Korhonen, R., 2016, teoksesta: Hujala, E. & Turja, L.(toim.), 2016, Varhaiskasvatuksen käsikirja, PS- kustannus
- Helenius, A., 2004, teoksesta: Piironen, L.(toim.), 2004, Leikin pikkujättiläinen, WSOY
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013, Leikin käsikirja, PS-kustannus
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005 & 2009, Tutki ja kirjoita, Tammi
- Hintikka, M., 2011, teoksesta: Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä, 2011, Aurinko Kustannus, Helsinki
- Hintikka, M., 2004: teoksesta: Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L., Leikistä totta - omaehtoisen leikin merkitys, 2004, Tammi
- Jantunen, M., 2011, teoksesta: Jantunen, T. & Ojanen, E. (toim.) Sydämen sivistys kasvatuksen ytimessä, 2011, Aurinko Kustannus, Helsinki
- Kalliala, M., 2013, teoksesta: Saarinen, S., Tää olis keskellä - lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa, 2013, Lasten Keskus
- Karimäki, R. 2008, Teoksesta: Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. (toim.) 2008, Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan, Opetusministeriön mediamuffinssihanke 2006-2007, Gummerus
- Karlsson, L. 2008, Teoksesta: Pentikäinen, L., Ruhala, A. & Niinistö, H. (toim.) 2008, Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan, Opetusministeriön mediamuffinssihanke 2006-2007, Gummerus
- Kataja, E. 2012. ”Heittääkse meitä lumipallolla? Varhaiskasvatusikäinen lapsi ja interaktiivinen media, Pro Gradu – tutkielma, Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83358/gradu05750.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Koivunen, P-L, & Lehtinen, T., 2016, Kasvu kiikarissa - Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille, PS- kustannus

KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 10.05.2018)

Lahikainen, A.R., Suoninen, E., Mantere, E. & Raudaskoski, S., 2015, teoksesta: Lahikainen, A.R., Mälkiä, T. & Repo, K. (toim.), Media lapsiperheessä, 2015, Vastapaino

Marjanen, P., Ahonen, J. & Majoinen, L., 2013, teoksesta: Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.) Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille, 2013, PS -kustannus

Messenger Davies, M. 2010, Children, media and culture, CPI Group (UK) Ltd, Croydon

Metsämuuronen, J. 2008, Laadullisen tutkimuksen perusteet, Gummerus

Pulli, E. 2017, Liikkua, leikkiä ja luoda. Liikuntaideoita varhaiskasvatukseen, 2017, Lasten Keskus

STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008, Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002, Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, Tammi

Valkonen, Pennanen, Lahikainen, 2005, teoksesta: Lahikainen, A. R, Hietala, P, Inkinen, T, Kangassalo, M. Kivimäki, R & Mäyrä, F. (toim.) Lapsuus mediamaailmassa, näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan, 2005

Virtuaali-ammattikorkeakoulu: YAMK-foorumi
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>, viitattu 13.05.2018

Suoninen, A. 2014, Mediabarometri 2013, 0-8 - vuotiaiden median käyttö ja sen muutokset vuodesta 2010, Nuorisotutkimusverkosto, viitattu 06.04.2018

[http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabaro-
metri2013.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabaro-
metri2013.pdf)

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Teemahaastattelu

1. Lapsen/ lasten ikä ja sukupuoli
2. Mitä mediavälineitä teillä on kotona?
3. Katsooko lapsenne tv:stä erilaisia ohjelmia yksin? Muiden kanssa? (Keiden?)
4. Mitä kanavia kotona katsotaan?
5. Katsotteko yhdessä/ katsooko lapsi itse esimerkiksi you tubesta jotain? Mitä?
6. Millaisia leikkejä lapsi/ lapset leikkivät?
7. Näkyykö lasten/lapsen leikeissä jonkun / joidenkin tv-ohjelmien tapahtumia, hahmoja, jne.? Mitä asioita näkyy?
8. Oletteko huomanneet, onko esim. tv-ohjelmat aiheuttaneet aggressiivista käytöstä esim. leikkitalanteessa?
9. Käyttääkö lapsi / lapset medialaitteita osana leikkejä? mitä laitteita, esim. tabletti?
10. Oletteko tukeneet lapsen/lasten leikkiä, esimerkiksi ostamalla johonkin lastenohjelmaan / lapsille suunnattuun ohjelmaan liittyviä tuotteita?
11. Mitä lastenohjelmiin tms liittyviä leluja, tavaroita jne. olette ostaneet?
12. Tuleeko lapselle jokin lehti / luetaanko lapselle tai lapsen kanssa jotain lapsille suunnattuja lehtiä? Mitä? Katseleeko lapsi itsenäisesti jotain lehtiä?
13. Kuunteletteko lapsen kanssa/ kuunteleeko lapsi radiota?
14. Mitä radiosta kuunnellaan?
15. Onko lapsille määritelty ruutuaika? Kuinka pitkä aika?
16. Ovatko mainokset vaikuttaneet lasten leikkeihin / vaatimukseen haluta jotain leluja?
17. Haluatko kertoa jotain muuta mitä olet huomionnut median / medialaitteiden osallisuudesta lasten leikkeihin?